

Ragnhild M. Eidem Krüger, redaktør:
Evige utfordringer. Helsetjenester og omsorg for eldre

Boken er en hyllest fra kolleger og venner til professor dr.med. Knut Engedal på hans 60-årsdag. De ønsker å markere hans innsats innen geriatri generelt, men først og fremst på området demens. Her er Engedal en ubestridt ener, og hans forskning om emnet er blant annet belønnet med Kongens fortjenstmedalje i gull.

Boken består av 18 kapitler skrevet av ledende forskere innen norsk alderspsykiatri, demensomsorg og geriatri. Kognitiv svikt og demenssykdom er et gjennomgående tema. Dette belyses fra et historisk, diagnostisk, terapeutisk, forskningsmessig, kommunikasjonsmessig og medmenneskelig synspunkt. Spesielt rørende er de mange pasientskildringer om og fra mennesker som sliter med denne forferdelige sykdommen. Organisering av helsetjenesten for eldregruppen, både i sykehus og i førstelinjetjenesten, diskuteres og sammenlignes til slutt med svenske forhold.

For tannhelsepersonell vil bokens omfattende behandling av temaet demens og kommunikasjon være av spesiell interesse. Det henvises til undersøkelser som viser at personer med demens har evne til å kommunisere ved hjelp av en ikke-verbal atferd som blikk, holdninger og berøring. Følgende råd gis: Fjern distraksjoner. Nærm deg personen langsomt og forfra slik at det etableres blikkontakt. Snakk langsomt og bruk korte, enkle setninger. Gi ett spørsmål eller en instruksjon om gangen. Bruk ja/nei-spørsmål i stedet for åpne spørsmål. Gjenta budskapet med de samme ordene, eventuelt gjenta budskapet med andre ord, hvis responsen uteblir. Unngå å avbryte personen, og gi god tid til å svare. Forenkle alle budskap uten å gjøre det hele banalt.

Boken anbefales til alle som ønsker å skaffe seg en oversikt over aktuelle utfordringer innen norsk demensomsorg. Den inneholder få medisinske faguttrykk og er derfor tilgjengelig også

for personer uten helsefaglig bakgrunn. Utfyllende referanselister gir mulighet til selvstudium.

Det faktum at tre av fire institusjonsbeboere i Norge har en demenssykdom, gjør at boken vil være av spesiell interesse for tannhelsepersonell som har det behandlingsmessige ansvaret for beboere i sykehjem.

Gunhild Vesterhus Strand

Tønsberg: Forlaget Aldring og helse; 2006. ISBN 10 82-8061-056-1. Boken er på 314 sider.

Vivian E Rushton og John Rout:
Panoramic radiology

Vivian Rushton, universitetslærer i Dental and Maxillofacial Radiology ved School of Dentistry, University of Manchester og John Rout, leder av radiologiavdelingen ved Birmingham Dental Hospital, har sammen skrevet en liten lærebok i panoramarøntgen. Begge er velkjente profiler innen kjeve- og ansiktsradiologi både i England og Europa. Den viktige oppgaven som billedredaktør har de delegert til Keith Horner, også han fra University of Manchester.

Boken har syv kapitler og er på 148 sider inkludert indekssidene. Boken er nr. 20, den andre om røntgen, i en serie beregnet på allmennpraktiserende tannleger. På omslaget skriver forfatterne at bokens målgruppe er hele tannhelseteamet. Ved å få bedre forståelse for panoramarøntgen kan billedkvaliteten maksimeres og derved også diagnostikken til fordel for pasienten.

Hvert enkelt kapittel er godt organisert med formål, hvilket utbytte leseren kan få av å gå gjennom det, og deretter en innledning til kapittelet. Kapitlene avsluttes med en konklusjon og forslag til annen relevant lesning.

De fleste bøker om panoramarøntgen har kapitler som tar for seg utviklingen av teknikker og apparatur; så også denne. Det er lettere å forstå hvorfor

dagens apparater er som de er, når man kan lese om utviklingen av disse apparatene, som etter hvert er blitt svært avanserte. Det er dessuten morsomt å lese om hvilket pågangsmot og hvilken oppfinnsomhet enkelte av pionerene, og da kanskje spesielt «OPGens far», finnen Yrjö Veli Paatero, viste. Den første kommersielle panoramamaskinen, Watson Rotograph, ble fabrikkert i England som et resultat av Paateros samarbeid med den engelske radiologen Sydney Blackman. Boken har i denne sammenheng med noen morsomme illustrasjoner som denne anmelder ikke har sett tidligere. Det første kapittelet heter for øvrig «Historie og fremtidig utvikling», men det siste emnet dveler ikke forfatterne særlig lenge ved.

Kapittelet om teori og praksis ved panoramarøntgen er oversiktlig og greit, og inneholder en trinnvis oversikt over så vel forberedelser som innstilling og eksponering av pasienten. Dette vil være svært praktisk lærdom for dem som skal utføre denne type røntgenundersøkelser.

Røntgenanatomi er definitivt mer komplisert på rotasjonsradiografi enn på vanlige summasjonsbilder. Ikke minst fordi det ved ortopantomografi vil forekomme dobbeltbilder (ghost images), er det viktig at man vet hva som er normal røntgenanatomi. Boken inneholder her oversiktlige bilder og greie illustrasjoner.

Boken behandler videre stråledoser, undersøkelsesrisiko og bruk av panoramarøntgen i allmenn tannlegepraksis. Her diskuteres også indikasjoner og muligheter på en fin måte. Kapitlene inneholder også viktige konklusjoner om undersøkelsesmetodens begrensninger. Et omfattende kapittel om kvalitetssikring av bildene er informativt og nyttig, men behandler mest kvalitetssikring av bilder på film. Her i landet selges det vel nå bare digitale panoramarøntgenmaskiner. Boken kommer med relevante forslag til størrelse og oppløsning på skjermen ved granskning av digitale bilder.

Til slutt har boken et relativt omfattende kapittel om granskning, der avsnittet om relasjonen mellom canalis

mandibularis og røtter på visdomstenener i underkjeven er spesielt godt.

Generelt kan man konkludere med at dette er en grei innføring i teori om og bruk av panoramarøntgen. Man kunne kanskje generelt ønske seg noe bedre bildekvalitet, men boken er nok ikke ment som noen referanse for røntgenbilder av patologiske prosesser.

Den kan trygt anbefales til tannlegestudenter, allmennpraktiserende tannleger som har panoramarøntgenmaskiner eller tilgang på denne type undersøkelser og til de i tannhelseteamet som utfører undersøkelsene. Man kunne likevel ønske seg noe mer om digitale panoramarøntgenundersøkelser.

Bjørn Bamse Mork-Knutsen

London: Quintessence Publishing Co. Ltd; 2006. ISBN: 1-85097-080-7.

Anne Marie Flovik:

Munnstell. Godt munnstell nødvendig og helsebringende

Dette er en viktig bok om tann- og munnstell i institusjon. Ikke fordi den inneholder ny og grensesprengende kunnskap, men fordi den tar utgangspunkt i en sykepleiers tilnærming til emnet.

Forfatteren er spesialutdannet sykepleier. Hennes kjennskap til odontologi er imponerende. Hun hevder at en altfor stor del av sykepleiernes praksis når det gjelder munnstell, kan betegnes som ustrukturert og tilfeldig. Det finnes få skrevne rutiner, og det er ingen tradisjon eller mal for at observasjoner og tiltak i forhold til munnhygiene skal dokumenteres før det har tilkommet en plagsom og behandlingstrengende situasjon. Videre fokuserer hun på Helsepersonellovens §4 som omhandler den enkelte helsearbeiders plikt til å yte helsehjelp på en faglig, forsvarlig måte. Med helsehjelp menes enhver handling som har forebyggende, diagnostisk, behandlende, helsebevarende eller rehabiliterende mål. I enkelte situasjoner vil det kunne anses uforsvarlig

å unnlate å vise omsorg. Neglisjert munnhygiene er et eksempel på dette.

Boken er liten og lettlest med A5-format. Den inneholder 7 kapitler, hvorav de første to handler om sykepleiers praksis og ansvar. De fem neste er av mer faglig odontologisk karakter. Her beskrives de fysiologiske og mikrobielle forhold i munnhulen, infeksjoner og ubehag som kan forekomme, og det gis en teoretisk og praktisk tilnærming til generelt og spesielt munnstell. Siste kapittel inneholder en del tips og det man vel gjerne vil karakterisere som «kjerringråd».

Hennes viktigste budskap kan sammenfattes i to punkter:

1. Oral helse har betydning for den generelle helse fordi pasienter som har en ren og fuktet munn i mindre grad vil utsettes for infeksjoner som kan spres til spiserør, luftrør og systemisk via blod. Hun anbefaler blant annet en liten myk tannbørste som skal brukes forsiktig for å fjerne bakteriebelegg i ganen og på tungens overflate og sidekanter.

2. Syke mennesker kan oppleve en svært plagsom munntørrehet. Dette gjelder spesielt personer som tar visse medisiner, er tilkoblet respirator eller er døende. Tungen klistrer, og man får problemer med å svelge. Det bør alltid stå friskt vann innenfor pasientens rekkevidde. Vannet kan tilsettes isbiter. Munnslimhinnen må holdes fuktig ved at det dryppes vann i munnen eller på en tupfer som deretter dras over tunge, tenner og innside av kinn. Munntørrehet kan i enkelte tilfeller lindres ved for eksempel små isbiter, ananas eller askorbinsyrepastiller.

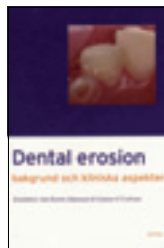
Boken er en praktisk og lettfattelig håndbok om hvorfor og hvordan godt munnstell skal utføres. Den er beregnet på helsepersonell, pasienter og pårørende, og vil være av interesse for alt tannhelsepersonell, men kanskje spesielt for tannpleierne. Dette er også grunnen til at boken står på Tannpleierutdanningens (UiB) obligatoriske pensumliste.

Gunhild Vesterhus Strand

Oslo: Akribes; 2005. ISBN 82-7950-105-3. 124 sider.

Ann-Katrin Johansson og Gunnar E. Carlsson, redaktører:

Dental erosion. Bakgrund och kliniska aspekter

Nå er den her – læreboken om dentale erosjoner som vi har ventet på. Det er et svensk produkt med 11 svenske forfattere og én norsk og én finsk medarbeider som nordiske alibi.

Blant bidragsyterne til de 12 kapitlene finner vi én psykolog, én dietetiker og én samfunnsodontolog, noe som resulterer i en ganske bred og variert dekning av temaet.

Boken starter med et interessant kapittel om dentale erosjoner og annet tannslit i et historisk perspektiv. Her påpekes f.eks. at man ikke lenger vil kunne bruke graden av attrisjon til å aldersbestemme personer, fordi tannslit nå har en helt annen bakgrunn og utvikling enn tidligere. En rask gjennomføring i histologien gir oss den nødvendige forståelse for hvordan erosjonsskader oppstår og dermed f.eks. også en lettfattelig forklaring på hvorfor fluorprofylakse har begrensede muligheter i disse tilfellene.

Det norske bidraget (også det på svensk) er skrevet av professor i samfunnsodontologi, Anne Nordrehaug Åstrøm fra Universitetet i Bergen, og setter dental erosjon inn i en større livsstilssammenheng. Det skulle garantere for relevansen for våre pasientgrupper: Sånn er det her! Her gis også en liten beskrivelse av mer moderne metoder for helseopplysning enn de gamle «moralprekenene».

I boken finner vi kriteriene for diagnostisering, en gjennomgang av typiske spørsmål som bør stilles ved anamneseopptak, undersøkelsesteknikk og prognosebedømming. Sammenhengen mellom allmenne sykdommer og dental erosjon belyses bredt, mens det legges spesiell vekt på spiseforstyrrelser.

De to siste kapitlene omhandler forebyggende arbeid både før og etter erosjonsskader har oppstått, fra storsamfunn til den enkelte eroderte tannflate, og det avrundes med en meget rikt bil-